

Steenuil

DE STEENUIL IS MET ZIJN 22 CM GROOTTE DE KLEINSTE UIL VAN NEDERLAND. DE BOVENDELEN VAN DEZE UIL ZIJN DONKERBRUIN MET VELE WITTE VLEKKEN. DE ONDERDELEN ZIJN WITACHTIG MET BREDE DONKERBRUINE STREPEN. DE STEENUIL HEEFT EEN PLATTE KOP. MET ZIJN GEELZWARTE OGEN EN DE ZWARE WENKBRAUWEN HEEFT DE STEENUIL EEN FEL EN STRENG UITERLIJK. DE STEENUIL IS VAAK OVERDAG TE ZIEN, WAARBIJ DE SNELLE DIEPGOLVENDE VLUCHT GOED OPVALT. OOK KUN JE REGELMATIG 'S AVONDS DE STEENUIL HOREN, WAARDOOR JE KENBAAR WORDT GEMAAKT OP ZIJN AANWEZIGHEID. HET GELUID IS EEN BLAFFENDE ROEP, DIE GEMAKKELIJK TE HERKENNEN IS.

Hej kik ow an (Hij kijkt je aan).

*Hier zullen ze een nest en prooi vinden.
Foto: Theo van het Geloof.*

Biotoop

De steenuil komt meestal in de buurt van mensen voor. Ze broeden dikwijls in holten van rieten daken, daken waar dakpannen kapot zijn, houtstapels en de typisch Hollandse knotwilgen. De laatste tijd broedt de steenuil ook vaak in een broedkast, de steenuilenpijp. De omgeving waar de steenuil zich prettig voelt is vooral open, agrarisch terrein.

Vooral het rivierengebied in Nederland, met zijn vele knotwilgen en fruitboomgaarden hebben de voorkeur voor deze uil.

In onze omgeving zie je de steenuil toch meestal rondom boerderijen, het liefst waar hier en daar nog wat ruige rommelhoekjes aanwezig zijn.

De steenuil is een echte standvogel, die het gehele jaar niet verder dan ongeveer 250 meter van zijn broedplaats voorkomt.

Voedsel

De steenuil jaagt voornamelijk in de ochtend- en avond-schemering. Het voedsel bestaat uit insecten, vooral mestkevers, slakken en regenwormen. Ook vangen ze regelmatig veldmuizen.

Broeden

Het vrouwtje begint meestal half april met het leggen van 3 tot 5 witte eieren.

Na het leggen van het eerste ei begint het vrouwtje meteen met broeden, zodat de jongen verschillend van grootte zijn. Alleen het vrouwtje broedt, dit duurt ongeveer 3 – 4 weken. Na het uitkomen van de eieren zorgen beide ouders voor het grootbrengen van de jongen. De jongen vliegen na ongeveer 4 tot 5 weken uit. Meestal blijft het bij één broedsel per jaar.

De kleine uil keert terug

Ze zijn getooid met een gevarieerd verenkleed.

Uilen hebben een bruin verenkleed, dat wordt afgewisseld met romige witte vlekken.

Het vergelijken van het lichaamsgewicht van de dieren met de vleugel oppervlak, lijken de veren vrij kort en hard. Daarom is hun vlucht niet stil als andere, voornamelijk nacht-uilen.

De brede, bijna ovale uilenvleugels maakt het hun mogelijk om erg langzame vluchten uit te voeren.

In de omgeving van plaatsen en plekken waar de mens woont en zich ophoudt heeft de pronkerige steenuil zich altijd al graag opgehouden.

Maar dankzij de moderne landbouw en het ontbreken van oude bomen, is zijn bestand snel gedaald.

Natuurbeschermers bouwen broedkasten en zorgen zo voor hun voortbestaan.

Kogelronde, gele ogen fixeren zich op de veldmuis, die zich gewaagd heeft op een plat getrapt pad tussen het korte gras.

In de buurt zit een uil op het hek en beweegt zijn hoofd van links naar rechts. Een typisch gedrag van dat hij iets heeft waargenomen. Dan buigt hij zijn hele lichaam in een horizontale positie, zijn voeten tikken op het hout. De kleine uil glijdt van het hek af, vliegt laag over de grond en zet zijn klauwen uiteen. Met grote passen en een paar stuiterende stappen achtervolgt zij de vluchtende muis.

Smullen maar!

Hij is terug en pikt insecten van de lijmband.

Klaar om te duiken naar de prooi!

Een paar decennia geleden was dit een algemeen beeld in de dorpen, omdat de uil was nog genoeg voedsel en onderdak kon vinden.

Als cultuurvolger voelde hij zich in de menselijke omgeving altijd op zijn gemak en zelfs open schuren als jacht- en woongebied veroverd.

Op kort gehouden weiden en velden, jaagt en veroverd hij regenwormen, kevers, insecten en veldmuizen.

De jongen wachten geduldig op terugkeer van de ouders met voer.

De rover op de jacht

Voeding van de uil is zeer breed en geschakeerd.

Afhankelijk van het seizoen, de voorhandende levensruimte en de wilde dieren die daar aanwezig zijn, is zijn voeding erg variabel.

Maar altijd is het hoofdbestanddeel van het dieet kleine zoogdieren, en dan vooral veldmuizen.

Als een schaduw nadert de uil zijn prooi van boven en grijpt het slachtoffer met zijn scherpe klauwen.

Maar niet alleen in de lucht, zelfs op de bodem is de steenuil een wendbare en succesvolle jager.

In de winter maken het gesloten sneeuwdek van enkele centimeters hoog, hem problemen om zijn prooi te vinden.

Zijn rechte houding, die de naar voren gerichte ogen en zijn oogleden die ook vanaf de bovenzijde sluiten, geven de uil een zekere gelijkenis met de mens. De snavel lijkt als onze neus.

Jonge uilen al klimmen met 3 weken in de nabijheid van het nest rond. Vallen ze dan uit de boom dan kunnen ze dan zelfs al terugklimmen in het nest.

In alleenstaande fruitbomen, vind hij meer jachtplaatsen en takgaten, die hij gebruikt als broedplek, schuilplaats of nestplaats voor de dag.

Maar met de ruilverkaveling en de intensivering van de landbouw verdwenen vele oude bomen en boomgaarden, die de vogel als leefruimte benodigd.

De uitbreiding van het wegennet is de ondergang van de uil, want het is een laagvliegende vogel die vaak door voertuigen geraakt worden.

Natuurlijke vijanden, zoals de steenmarter, maar ook andere grote soorten uilen, roofvogels en vele katten speelden hun rol in de de-

Bijna uitvliegend

Dat lusten ze wel!

cimering van de steenuil. In de afgelopen decennia is de steenuil populatie dramatisch gedaald, zodat hij als een ernstig bedreigde soort is gerangschikt.

Onze voorouders zagen de uil als een boodschapper van de dood, door de manier waarop deze zijn “kju-wick” kreten liet horen, wat door zieke mensen als “Kom-mee” werd geïnterpreteerd en men vreesde dat de vogel ze moet in het graf moest leiden.

Hij was ook vereerd en begeleide de mensen sinds de oudheid.

In het oude Griekenland, werd de uil beschouwd als een speciale beschermeling van Athena, de godin van de wijsheid. Hij heeft hier ook wetenschappelijke naam, *Athene noctua*, “nachtelijke Athena” aan te danken, die op zijn nachtelijke levenswijze wijst.

Vogelvrienden en vooral uilenliefhebbers helpen de uil bij het vinden van huisvesting en het plaatsen van nestkasten om het voortbestaan te garanderen. Zo is de populatie steenuilen gestegen, momenteel in Nederland ongeveer 1000 broedparen. De houten nestkasten die gemonteerd worden op horizontale takken nemen de uilen met dankbaarheid aan.

Ze broeden in natuurlijke nesten zoals hollen en takgaten nog nauwelijks omdat die plaatsen zelden zijn geworden.

Vaak gebruikt een paartje steenuilen twee nesten gelijk; een voor de opvoeding van hun jongen, de andere als dagelijkse schuilplaats.

Het vrouwtje legt aan eind april gewoonlijk drie tot vijf eieren. Na 3 weken verlaten de jonge vogels het nest en klauteren door de takken rondom het nest. Ze kunnen dan nog niet vliegen, maar heel goed klimmen.

Na ongeveer drie maanden gaan de vogels opzoek naar een geschikt eigen terrein te vinden.

Ring van uilen als bestandscontrole

De kleine steenuil is steeds zeldzamer te vinden in ons land en is beschermd als broedvogel.

Daarom hebben veel dierenliefhebbers en wetenschappers hun krachten gebundeld om de uilen te helpen om te overleven.

Sinds ongeveer 100 jaar, worden de vogels geringd met kleine metalen ringen aan de poot, die zijn voorzien van een serienummer. Met behulp van deze verzamelde gegevens, wordt de bestandsontwikkeling, het verspreidingsgebied, de levensstijl en de trek van de waargenomen jonge vogels onderzocht. De vogelclubs verzamelen en beheren de gegevens via de nummers op ringen van de vogels. Op het onderzoeken van de broedplek van de vogels weten natuurbeschermers niet of en hoeveel jonge uilen hij in die broedplekken zal vinden. Na het openen van de achterwand van de nestkast, neemt hij de kuikens zachtjes in zijn hand en neemt hij een voor een de jonge vogels uit de kast. Voor de jonge vogels is er geen gevaar om die aan te raken, de volwassen vogels nemen ze vanzelf weer op. Natuurbeschermers moeten wel oppassen voor hun handen, want zelfs de klauwen van de nestjongen zijn zeer scherp.

De jonge vogel zal een nieuwe ring worden voorzien met een serienummer.

Met behulp van een speciale tang wordt de metalen ring rond de poot van de vogel geplaatst.

Deze procedure neemt slechts een paar minuten en is pijnloos voor de vogel.

De ring zit losjes om de poot van de uil, en hindert de vogel niet in zijn beweging, vliegen of met jagen.

De jonge steenuilen kijken nog wat schrikkerig

In de toekomst kan de vogel altijd geïdentificeerd worden doordat het nummer op de ring uniek is. De jonge vogel is nog niet in staat om te vliegen, maar lopend te voet, zelfs tegen de stam van de boom op kan hij zich goed behelpen. Daar verandert zelfs de nieuwe ring niets aan.

Nestkasten

Takgaten zijn de natuurlijke nesten van de steenuilen. In de oude fruitbomen en boomgaarden bij grenzen van akkerpercelen komen ze veelvuldig voor.

Steenuilnestkasten hebben de mogelijkheid geschapen om de vogels voor uitsterven te beschermen. Met de juiste ingangmaat in de nestkast worden de marters geweerd. Steenuilen nemen naast ronde, ook graag vierkante nestkasten als behuizing.

Zo maakt u een nestkast voor steenuilen

Een vierkante kast kan eenvoudig worden opgebouwd uit 2 cm dikke houten planken.

1 en 4 De kast moet 80 cm lang en 18-20 cm breed. De dakplaat heeft voor een oversteek van 10 centimeter als bescherming tegen regen.

2 en 3 De ingang is voor de bescherming tegen marters uitgevoerd met twee platen, die 6,5 cm uit elkaar en een verspringing hebben, verder hebben deze een invlieggat van 6,5 cm diameter. Kleine gaatjes dienen als ventilatie.

5 De binnenste achterplaat bestaat uit een frame dat voorkomt dat de eieren wegrollen.

6 De buitenste achterplaat past in de frame opening. Het is vastgezet met schroeven en kan verwijderd worden voor inspecties. De nestkast wordt horizontaal gemonteerd met het invlieggat naar de stam toe.

